

การศึกษาระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ
ระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Study of Undergraduate Student Academic
Advisory Systems in Kasetsart University,
Silpakorn University and Prince of Songkhlanakarin University

1
สำเนา ขจรศิลป์
Samnao Kajornsini

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study the structure of academic advisory systems, (2) to investigate the problems concerning the academic advisory systems, (3) to study the student using advisory services, (4) to study the opinions of the students on the advisory services, and (5) to compare the students' opinions on the advisory services between sex and universities.

The sample under study consisted of 296 administrators and academic advisers and 697 students from Kasetsart University, Silpakorn University, and Prince of Songkhlanakarin University. The data was collected by on-site intensive interviews with administrators as well as questionnaires. This research analyzed through SPSS-X (Statistical Package for Social Sciences Version X).

The results of the study could be summarized as follows :

1. All three universities appointed academic advisers but did not nominate the academic advisory committee. The advisers' job description was prepared, but the advisers' ethics and personal qualification were not mentioned. Most advisers had enough tools to use with the students.

2. The important problems concerning the academic advisory system were the lack of information and the lack of policy and procedure to increase the advisers' moral. Other problem was the lack of counseling techniques.

3. Most students met with their advisers more than one time on each semester. They found that sometimes their advisers were not in the office. The advisers did not arrange the office hour for the students and meet with the group of students.

4. Most students had positive opinions on advisers' personal qualifications, abilities, interest to the students and the quality of advising. The students thought their advisers had some part of information to give them.

5. The opinions on the quality of advising of male students and of those female students were different at 0.01 level of significance, the female students' opinions were more positive than those of male students. The opinions on the quality of advising of the students from the three universities were different at 0.01 level of significance, the opinions of Kasetsart University students were more positive than of those Silpakorn University students and of Prince of Songkhlanakarin University students. The opinions of Lilpakorn University students and of Prince of Songkhlanakarin University students were not different at 0.01 level of significance.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาโครงสร้างของระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ (2) สำรวจปัญหาที่เกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษา (3) ศึกษาการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาของนิสิตนักศึกษา (4) ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์ (5) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาระหว่างเพศชายและหญิง และระหว่างมหาวิทยาลัยต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ ผู้บริหาร และนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จำนวน 993 คน การรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X เพื่อคำนวณค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัยพบว่า

1. เกี่ยวกับโครงสร้างของระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการนั้น มหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา แต่ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ประสานงาน มหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา แต่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติและจรรยาของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่มีเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบการให้คำปรึกษาพอสมควร

2. ปัญหาที่เกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่สำคัญ คือ การขาดข้อมูลในด้านต่าง ๆ การขาดนโยบาย

และวิธีการดำเนินงานเพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาเกิดกำลังขวัญในการดำเนินงาน ปัญหารองลงมาคือ การขาดเทคนิคในการให้คำปรึกษา

3. นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าภาคการศึกษาละหนึ่งครั้ง และนิสิตนักศึกษาพบว่าอาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ทำงานบ้างไม่อยู่บ้าง อาจารย์ไม่ได้กำหนดตารางเวลา (office hour) ไว้ให้นิสิตนักศึกษาเข้าพบ และไม่ได้เรียกนิสิตนักศึกษามาประชุมหรือมาเพื่อซักถามปัญหาเป็นประจำทุกภาคการศึกษา

4. นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทางที่ดีต่อการให้คำแนะนำปรึกษา คุณสมบัติ ความสามารถ และความสนใจต่อนิสิตนักศึกษาของอาจารย์ นิสิตนักศึกษามีความคิดว่าอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อมูลแก่นิสิตนักศึกษาเพียงบางส่วนเท่านั้น

5. ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาชายและหญิงต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์นั้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาหญิงดีกว่าความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาชาย สำหรับความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์ของนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งนั้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความคิดเห็นที่ดีกว่าความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรและนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรและของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์นั้น ไม่มีความแตกต่างกัน ไม่แตกต่างแล้วก็ไม่ต้องอ้าง 0.01

บทบาทและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ ภาระหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยในประเทศที่กำลังพัฒนาดังเช่นประเทศไทย คือ การผลิตคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านวิชาชีพ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ เพื่อออกไปช่วยพัฒนาประเทศ การที่จะพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ดังกล่าวมานั้น มหาวิทยาลัยจะต้องมีองค์ประกอบในการผลิตบัณฑิตหลายประการด้วยกัน เช่น มีคณาจารย์ที่ดีมีความรู้ มีห้องสมุด และห้องทดลองที่ทันสมัย และมีอาคารสถานที่ที่มีความสะดวกสบาย เพื่อการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น ในการผลิตบัณฑิตนั้นแตกต่างจากการผลิตสินค้าทางด้านอุตสาหกรรมมาก กล่าวคือ การผลิตบัณฑิตเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรมและจริยธรรม จึงมีความจำเป็นต้องใช้ “คนพัฒนาคน” เพื่อให้เป็นคนดีมีคุณภาพหรือเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ โดยมีได้ใช้เครื่องจักรผลิตดังเช่นสินค้าทางด้านอุตสาหกรรมโดยทั่วไป อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตบัณฑิต โดยเป็นผู้ที่สอนทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ และการอบรมสั่งสอนศีลธรรม จริยธรรม ตลอดจนช่วยพัฒนามนุษย์ในด้านอื่น ๆ

ในสภาพปัจจุบัน มหาวิทยาลัยทุกแห่งได้เห็นความสำคัญของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยได้จัดให้มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการไว้ช่วยเหลือนิสิตนักศึกษา แต่ปรากฏว่านิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยบางแห่ง ไม่เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอรับคำปรึกษาแนะนำในด้านต่าง ๆ นิสิตนักศึกษาจะขอพบอาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะวันลงทะเบียนเรียน เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาลงนามในแบบฟอร์มลงทะเบียนเท่านั้น ถึงแม้กระนั้นก็ตาม อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งมีจำนวนไม่น้อยก็ไม่มาพบนิสิตนักศึกษาในวันลงทะเบียนเรียน โดยให้อาจารย์ผู้อื่นทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาแทน อาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการในมหาวิทยาลัยบางแห่งในปัจจุบัน

จึงไม่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการพัฒนานิสิตนักศึกษาเท่าที่ควร

ผู้บริหารและคณะจารย์หลายฝ่าย ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการดังกล่าว และมหาวิทยาลัยบางแห่งได้หาแนวทางที่จะปรับปรุงระบบอาจารย์ที่ปรึกษา แต่ก็ยังขาดข้อมูลในด้านต่าง ๆ และระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่เหมาะสมกับระบบและสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย การวิจัยเพื่อให้ทราบถึงโครงสร้างและปัญหาของอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนปริมาณการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา และความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาต่อการให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา จะเป็นข้อมูลที่ใช้ในการปรับปรุงระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย และนิสิตนักศึกษาทั้งในด้านการเรียนการสอน การพัฒนามนุษย์ภาพของนิสิตนักศึกษา ตลอดจนการบริหารงานของมหาวิทยาลัยอย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างของระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการในมหาวิทยาลัย
2. เพื่อสำรวจปัญหาที่เกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการในมหาวิทยาลัย
3. เพื่อศึกษาการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการของนิสิตนักศึกษา
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาต่อการให้คำปรึกษาแนะนำของอาจารย์
5. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์ระหว่างเพศและระหว่างมหาวิทยาลัย

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ ผู้บริหาร และนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและอาจารย์

จำนวน 296 คน นิสิตนักศึกษาจำนวน 697 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 993 คน

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามขึ้น 2 ชุด คือ แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและอาจารย์ และแบบสอบถามสำหรับนิสิตนักศึกษา การรวบรวมข้อมูลโดยการไปสัมภาษณ์ผู้บริหารที่มหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการซึ่งไม่สามารถรวบรวมได้จากแบบสอบถาม ส่วนการรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามนั้นผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากคณบดีทุกคณะที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X (Statistical Package for the Social Sciences version X) โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ณ สำนักบริการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองตัวประกอบและการทดสอบไคสแควร์

ผลการวิจัย

1. เกี่ยวกับโครงสร้างของระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการนั้น มหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาแต่ไม่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ประสานงาน มหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งกำหนดบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้แต่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติและจรรยาบรรณของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่มีเครื่องมือที่ใช้ประกอบการให้คำปรึกษาพอสมควร

2. ปัญหาที่เกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่สำคัญคือ การขาดข้อมูลในด้านต่าง ๆ และการขาดนโยบายและวิธีดำเนินงานเพื่อทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาเกิดกำลังขวัญในการดำเนินงาน จึงทำให้อาจารย์ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษา ปัญหารองลงมาคือ การขาดเทคนิคในการให้คำปรึกษา

3. นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าเทอมละหนึ่งครั้ง และนิสิตนักศึกษาพบว่าอาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ทำงานบ้างไม่อยู่บ้าง อาจารย์ไม่ได้กำหนดตารางเวลา (office hour) ไว้ให้นิสิตนักศึกษาเข้าพบ และไม่ได้เรียกนิสิตนักศึกษา

มาประชุมหรือมาเพื่อซักถามปัญหาเป็นประจำทุกภาคการศึกษา

4. นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทางที่ติดต่อการให้คำแนะนำปรึกษาคุณสมบัติ ความสามารถและความสนใจต่อนิสิตนักศึกษาของอาจารย์เกี่ยวกับการให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ นั้น นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าอาจารย์ให้ข้อมูลแก่นิสิตนักศึกษาเพียงบางอย่างเท่านั้น ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาชายและหญิงต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์นั้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาหญิงมีแนวโน้มที่ดีกว่าความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาชาย สำหรับความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์ของนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความคิดเห็นที่ดีกว่าของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรและนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาของอาจารย์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรและของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์นั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วิจารณ์

เกี่ยวกับโครงสร้างของระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ มหาวิทยาลัยโดยทั่วไปให้แต่ละคณะวิชาเป็นผู้แต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งส่วนใหญ่แต่ละภาควิชาจะเสนอชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาให้คณบดีเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง เมื่อคณบดีแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วคณะวิชาก็ไม่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับภาควิชาและคณะวิชา ไม่มีระบบการจัดหาและเวียนข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาใช้ประกอบการให้คำปรึกษา จึงทำให้การให้คำปรึกษาของอาจารย์ไม่มีประสิทธิภาพดีเท่าที่ควร

ปัญหาที่สำคัญที่เกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษา คือ การขาดข้อมูลในด้านต่าง ๆ และการขาดนโยบาย และวิธีดำเนินงานเพื่อทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาเกิดกำลัง ขวัญในการทำงานนั้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Delisie (1965) ซึ่งพบว่าอาจารย์ที่ปรึกษาขาดข้อมูล ขาดความกระตือรือร้นที่จะทำงาน เพราะเชื่อว่าการ ทำงานในหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะไม่ได้ผลตอบแทน เท่ากับการสอนและการวิจัย เกี่ยวกับการเข้าพบอาจารย์ ที่ปรึกษาของนิสิตนักศึกษา นั้น เมื่อนิสิตนักศึกษาไป พบอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วพบว่าอาจารย์อยู่ที่ทำงานบ้าง ไม่อยู่บ้าง และอาจารย์ไม่ได้กำหนดตารางเวลา (office hour) ไว้ให้นิสิตนักศึกษาเข้าพบ ซึ่งผลการวิจัยใน ประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Delisie (1965) เช่นกัน การที่อาจารย์ไม่ได้กำหนดตารางเวลาและการ ไม่อยู่ที่ทำงานเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นิสิต นักศึกษาไม่เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา การที่นิสิต นักศึกษาคณะมหาวิทยาลัยกันมีความคิดเห็นต่อการให้ คำปรึกษาของอาจารย์แตกต่างกันนั้นเป็นเรื่องธรรมดา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีระบบ อาจารย์ที่ปรึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษามีกำลังขวัญในการทำงานที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัย ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพัตรา เพชรมณี (2515)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1. มหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งควรแต่งตั้งกรรมการ อาจารย์ที่ปรึกษาระดับคณะเพื่อทำหน้าที่ดำเนินงานใน เรื่องที่เกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษา

2. ควรมีการประสานงานระหว่างกองกิจการ นิสิตนักศึกษา กองบริการการศึกษา กับคณะวิชาทุก คณะ เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นประจำ

3. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบอาจารย์ ที่ปรึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ควรมีนโยบายและวิธีการดำเนินงานเพื่อ ช่วยให้อาจารย์ที่ปรึกษามีกำลังขวัญในการทำงาน

5. ควรให้การสนับสนุนอาจารย์ที่ปรึกษาใน ด้านเครื่องมือ เช่น ระเบียบสะสมนิสิตและคู่มืออาจารย์ ที่ปรึกษา เป็นต้น

6. ควรจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพิ่มพูนเทคนิค ในการให้คำปรึกษาแก่อาจารย์ที่ปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *คู่มืออาจารย์ ที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. นครปฐม, 2525.

คณะกรรมการพิจารณาวางระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ในสถาบันฝึกหัดครู. *รูปแบบอย่างคู่มืออาจารย์ ที่ปรึกษา สำหรับสถาบันฝึกหัดครู*. กรุงเทพฯ, 2522. (อึดสำเนา)

เจริญผล สุวรรณโชติ. *หน้าที่สำคัญของอาจารย์ที่ปรึกษา*. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึก หัดครู, 2516.

ทศพร มณีศรีคำ สายชนม์ สัจจานิตย์ และ นิมนวล อุดระ. *การศึกษายทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา ในมหาวิทยาลัยศิลปากร*. กรุงเทพฯ : มหา- วิทยาลัยศิลปากร, 2527.

ปรีชา บุญคมรัตน์. *การศึกษายทบาทของอาจารย์ที่ ปรึกษาทางวิชาการของมหาวิทยาลัยในภาคใต้*. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา เขตหาดใหญ่, 2525.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *คู่มือ อาจารย์ที่ปรึกษา*. ปัตตานี, 2525.

ลักตรา จันทปัญญาศิลป์. *ความคิดเห็นของนิสิตและ อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการเกี่ยวกับหน้าที่ ของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการของมหา วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประ- สานมิตร, 2519. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท

- ละออ ชูติกร. *บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
- วิจิตร ศรีสอ้าน. “การรับรองมาตรฐานและวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษา”. *วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ*. 11, 1 (2520)
- สุจริต เพียรชอบ “ที่ปรึกษาซึ่งทางสว่างไสว” *ประมวลบทความประกอบการเรียนวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับมัธยม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- สุพัตรา เพชรมณี. *การศึกษาความคาดหวังของนิสิตที่มีต่ออาจารย์ที่ปรึกษา*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2518. (อัดสำเนา)
- อุมา สุคนธมาน สุมน อมรวิวัฒน์ และ วัชรีย์ ทรัพย์มี. *คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาระดับปริญญาตรี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2519.
- Delisie, Francis H. “Summary of A Study of the Academic Advising of Undergraduate Students,” *A Preliminary Report Office of Institutional Research*, Michigan State University, 1965.
- Fitzgerald, Laurine E., Johnson, Walter F., and Norris, Willa. *College Student Personnel*, Boston : Houghton Mifflin Company, 1970.
- Hardee, Melvne D. and Mayhew, Lewis B. *Faculty Advising in College and University*, Washington, D.C. : American Personnel and Guidance Association, 1970.
- Mueller, Kate H. *Student Personnel Work in Higher Education*. Cambridge, Massachusetts : Houghton Mifflin Company, 1961.